

PATVIRTINTA
STRATA direktoriaus
2020 m. gruodžio 31 d.
įsakymu Nr. 2021/8-337

TEISINIO REGULIAVIMO POVEIKIO VERTINIMO SĄNAUDŲ - NAUDOS ANALIZĖS SKAIČIUOKLĖS (SNax) NAUDOTOJO VADOVAS

STRATA	
Valstybės veiklos sritis	Valstybės valdymas ir viešasis administravimas LT
Inicijuojanti įstaiga	LR Vyriausybės kanceliarija 2020.12.10
Teisės akto rūšis	Dekretas
Įveskite numatomos įgyvendinti teisėkūros iniciatyvos pavadinimą	STRATA
Pasirinkite analizės metodą	Sąnaudų naudos analizė
Nurodykite pasirinktų alternatyvų pavadinimus	A.1 A A.2 A.3 A.4
Nurodykite iniciatyvos įsigaliojimo pradžios datą	2021-03-31
Nurodykite analizės laikotarpio trukmę (metais)	25
Esant poreikiui, patikslinkite taikomą finansinę diskonto normą	4,00%
Esant poreikiui, patikslinkite taikomą socialinę diskonto normą	5,00%

PILDYTI



Versija 4.002

Turinys

Vadovo paskirtis ir struktūra	3
Sąvokos ir santrumpos.....	5
Reikalavimai duomenims ir šaltiniams.....	8
SNAX funkciniai bruožai.....	9
Duomenų įvedimas	
Bendroji informacija.....	11
Analizės metodai.....	11
Alternatyvų pavadinimai.....	12
Analizės laikotarpis.....	12
Diskonto normos.....	12
Baigiamasis etapas.....	13
SVA metodas.....	14
Finansinė analizė	
Finansinė analizė.....	16
Finansiniai srautai.....	16
Finansavimo šaltiniai.....	18
Finansinės analizės rodikliai.....	19
Socialinė – ekonominė analizė	
Socialinės – ekonominės analizės specifika.....	20
Rinkos kainos.....	21
Socialinė diskonto norma.....	21
Socialinis-ekonominis poveikis.....	21
Ekonominiai rodikliai.....	23
Scenarijų prielaidos.....	24
Optimali alternatyva.....	25
Duomenų patikra.....	25
Rezultatai	
Galutiniai rezultatai.....	26

Vadovo paskirtis
ir struktūra

Sąnaudų - naudos analizė (toliau – SNA), vienas iš svarbių kiekybinės analizės instrumentų, tradiciškai naudojamų siekiant užtikrinti racionalų ir pagrįstą valstybės lėšų naudojimą. Todėl paprastai šis instrumentas taikomas vertinant svarbius valstybės institucijų sprendimus, įgyvendinamus valstybės biudžeto, ES struktūrinių fondų ar kitų šaltinių lėšomis, įvertinti viešųjų investicijų projektų ir programų pagrįstumą. SNA metodu dažniausiai naudojamosi vertinant vieną aspektą – valstybės biudžeto pinigų panaudojimo efektyvumą ir parodant, kokią naudą visuomenei pinigine išraiška atneša investicijoms skirtas vienas euras valstybės lėšų.

Lyginant su investicijų projektais ir programomis, teisinio reguliavimo poveikis ir jo vertinimas yra daug kompleksiškesnis ir apima daugelį įvairių aspektų, įskaitant poveikį įvairioms visuomenės grupėms. Kai kuriais atvejais SNA instrumentas gali būti naudojamas vertinti numatomo teisinio reguliavimo (*ex-ante*) poveikį ir išsirinkti geriausią problemos sprendimo alternatyvą. Jeigu SNA instrumentu naudojamosi atliekant detalesnius numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimus, tai SNA rezultatai turėtų būti integruojami į poveikio vertinimo pažymą.

SNA – pakankamai sudėtingas ir ne visais atvejais tinkamas instrumentas, todėl jį renkantis reiktų laikytis proporcingumo principo ir užtikrinti, kad SNA atlikimui skirtas laikas, finansiniai ir žmogiškieji išteklių būtų proporcingi tikėtinajam poveikio mastui (kuo didesnis tikėtinas sprendimo poveikis valstybės biudžetui, tuo visuomenei svarbesnį sprendimą planuojama priimti, tuo daugiau išteklių reiktų skirtų tokio sprendimo poveikio įvertinimui).

Šiame naudotojo vadove pristatoma Vyriausybės strateginės analizės centro (toliau – STRATA) parengta SNA skaičiuoklės pirmoji versija (toliau – SNAX skaičiuoklė). SNAX skaičiuoklė – tai Excel pagrindu veikiantis įrankis, kuriuo pagalba galima apskaičiuoti ir palyginti kelių teisinio reguliavimo alternatyvų naudą ir sąnaudas, išreikštas pinigine verte. SNA, kaip ir kiti kiekybinės ir kokybinės analizės metodai (tokie kaip daugiakriterinė analizė, kontrafaktinė analizė, ekspertinis vertinimas ir pan.) padeda įvertinti teigiamas ir neigiamas planuojamo sprendimo pasekmes ir išrinkti geriausią teisinio reguliavimo alternatyvą.

Naudotojo vadovo (toliau – naudotojo vadovas) tikslas – padėti ministerijų ir kitų valstybės institucijų darbuotojams, rengiantiems teisėkūros iniciatyvų (toliau TI) poveikio vertinimus, atlikti SNA ir panaudoti šį instrumentą pasirenkant geriausią problemos sprendimo alternatyvą. Kai kuriais atvejais, ypač kai sudėtinga pinigine verte įvertinti numatomo teisinio reguliavimo naudą, galima naudoti sąnaudų veiksmingumo analizę (SVA), kuri taip pat trumpai aptariama šiame naudotojo vadove.

Naudojantis SNAX skaičiuokle sąnaudų ir naudos apskaičiavimas visada remiasi tam tikromis išankstinėmis prielaidomis, o analizės rezultatai pateikiami su tam tikra paklaida. Todėl, svarbu išnagrinėti optimistinį ir pesimistinį scenarijų,

o interpretuojant analizės rezultatus, paminėti visas skaičiavimuose darytas prielaidas ir prognozes.

SNAX skaičiuoklė leidžia įvertinti įvairių rūšių sąnaudas, tenkančias valstybės biudžetui, ir naudą, kurią gauna visuomenė, bei objektyviai palyginti įvairias numatomo teisinio reguliavimo alternatyvas. Taip pat, šio instrumento pagalba galima įvertinti teigiamą ir neigiamą numatomo teisinio reguliavimo poveikį įvairioms visuomenės grupėms.

SNAX skaičiuoklės naudotojo vadovas pirmiausia skirtas valstybės tarnautojams atliekantiems detalesnius teisėkūros iniciatyvų poveikio vertinimus, kai geriausiai teisinio reguliavimo alternatyvai pasirinkti nusprendžiama atlikti finansinę ir socialinę – ekonominę analizę naudojantis SNA instrumentu.

Šiame naudotojo vadove trumpai pristatomi pagrindiniai SNAX skaičiuoklės naudojimo tikslai, principai ir aptariamos praktinio pritaikymo galimybės. Varototojo vadovą sudaro keturios pagrindinės dalys, kurios apima duomenų įvedimą, finansinę analizę, socialinę – ekonominę analizę ir analizės rezultatų pateikimą.

Šiame naudotojo vadove informacija naudotojui pateikta nuosekliai tokia tvarka, kuria būtų pildomi SNAX skaičiuoklės darbalaukių duomenų laukai: '1', 'A.1-A.4', '2', '3' ir 'Prielaidos'.

Analizės laikotarpio trukmė (angl. *time horizon*) – laikotarpis, kuriam pateikiamos TI išlaidų, pajamų, mokesčių, finansavimo bei socialinės – ekonominės naudos (žalos) prognozės. Pradedamas skaičiuoti nuo numatomos naujo teisinio reguliavimo įsigaliojimo datos. Kaip sinonimai gali būti vartojamos sąvokos **ataskaitinis laikotarpis**, **analizės laikotarpis**.

Ekonominė grynoji dabartinė vertė, EGDV (angl.- *economic net present value*) – apskaičiuojama sudedant diskontuotus ekonominius grynuosius pinigų srautus visu analizės laikotarpiu (diskontuojama naudojant SDN). EGDV parodo TI naudą visuomenei, skaičiuojant šios dienos pinigų verte (kuo šis rodiklis didesnis, tuo nauda didesnė). EGDV leidžia pasirinkti geriausią iš analizuotų alternatyvų.

Ekonominis naudos ir išlaidų santykis, ENIS (angl. *economic benefit/cost ratio*) – socialinės – ekonominės analizės rodiklis, parodantis, kiek kartų TI sukuriama ekonominė nauda viršija jai įgyvendinti reikalingas ekonomines išlaidas.

Ekonominė vidinė grąžos norma, EVGN (angl. *economic internal rate of return*) – diskonto norma, kuriai esant diskontuota investicijų ekonominė vertė lygi diskontuotai grynyjų pinigų srautų vertei, t. y., diskonto norma, kurią pritaikius, EGDV bus lygi nuliui.

Finansinė diskonto norma, FDN (angl. *financial discount rate*) – metinis procentas, naudojamas nustatyti ateities finansinių srautų dabartinę vertę. Tai dydis, daugmaž atitinkantis ilgalaikių (pvz. 10 metų) LR Vyriausybės obligacijų metinio pajamingumo lygį ir atspindintis ilgalaikius skolinimosi kaštus bei numatomą infliaciją.

Finansinė grynoji dabartinė vertė, FGDV (angl. *financial net present value*) – parodo finansinę TI naudą, išreikštą dabartine pinigų verte. Šis rodiklis gaunamas sudėjus diskontuotą grynąjį finansinį pinigų srautą visu analizės laikotarpiu (diskontuojama naudojant FDN).

Finansinis naudos ir išlaidų santykis, FNIS (angl. *financial benefit/cost ratio*) – finansinės analizės rodiklis, parodantis, kiek kartų TI sukuriama finansinė nauda viršija jai įgyvendinti reikalingas finansines išlaidas.

Finansinė vidinė grąžos norma, FVGN (angl. *financial internal rate of return*) – diskonto norma, kuriai esant diskontuota investicijų vertė yra lygi diskontuotai grynyjų finansinių srautų vertei, t.y., diskonto norma, kurią pritaikius FGDV, bus lygi nuliui.

Grynoji dabartinė vertė, GDV (angl. *net present value*) – ateities pinigų srautų grynoji dabartinė vertė.

Grynyjų pinigų srautas, GPS (angl. *net cash flow*) – pagrindinis SNA ir SVA analizės kintamasis. Apskaičiuojamas kaip teigiamų ir neigiamų pinigų srautų skirtumas kiekvienais analizės laikotarpio metais.

Konversijos koeficientas, KK (angl. *conversion factor*) – koeficientas, naudojamas norint perskaičiuoti finansinį srautą į ekonominį srautą. KK apskaičiuojami ir atnaujinami kasmet iki gruodžio 1 d., o pradedami naudoti nuo ateinančių metų sausio 1 d.

Likutinė vertė (angl. *residual value*) – suma, kuri apskaičiuojama prie ilgalaikio materialiojo ar nematerialiojo turto įsigijimo ar pasigaminimo savikainos pridendant arba iš jos atimant visas turto vertės pokyčių (tikrosios vertės pasikeitimo, perkainojimo) sumas ir atimant sukauptą nusidėvėjimo ar amortizacijos sumą.

Paslauga – apima viešąsias paslaugas, viešąjį administravimą ir viešąsias gėrybes taip, kaip jie apibrėžti naudotojo vadove pateiktame sąvokų ir santrumpų sąrašė, bet neapima komercinių paslaugų.

Paslaugos pokyčio rezultatas, PPR (angl. *changes of output level*) – kiekybine išraiška išreikštas ir naudojamas SVA atlikti, kuriuo vertinamas rezultatas, susietas su socialinės-ekonominės naudos arba teikiamos paslaugos pokyčiu.

PVM apskaita – visos finansinės pajamos, išlaidos ir sutaupymai, pateikiami SNAX skaičiuoklėje, o taip pat socialinė – ekonominė nauda nurodomi su PVM mokesčiu, jei jis yra taikomas. Naudos - išlaidų segmentai, kurie turi būti įvedami su PVM, 'A.1-A.4' darbalapiuose pažymėti žvaigždutės (*) ženklų.

Sąnaudų efektyvumo (veiksmingumo) rodiklis, SEVR (angl. *cost – effectiveness analysis (CEA) indicator*) – gryųjų išlaidų (kartu su likutine verte) pokyčio ir paslaugos pokyčio rezultato (PPR) santykis.

Sąnaudų – naudos analizė, SNA (angl. *CBA, Cost–benefit analysis*) – investicijų efektyvumo vertinimo metodas, kurio esmė – projektui įgyvendinti reikalingų sąnaudų palyginimas su investicijų sukuriama socialine – ekonomine nauda.

Sąnaudų veiksmingumo analizė, SVA (angl. *CEA, Cost-effectiveness analysis*) – investicijų efektyvumo vertinimo metodas, kurio esmė yra kiekvienos vertinamos TI įgyvendinimo alternatyvos visų gryųjų išlaidų (kartu su likutine verte) ir siekiamo PPR, įvertintų grynąja dabartine verte, palyginimas.

Socialinė diskonto norma, SDN (angl. *social discount rate*) – metinis procentas, naudojamas nustatyti ateities socialinės – ekonominės naudos (žalos) dabartinę vertę pinigine išraiška. Ši norma, kaip ir FDN, atspindi ilgalaikius skolinimosi kaštus, tačiau paprastai yra už ją didesnė, nes socialinės – ekonominės naudos pinigų srautai dėl jų pobūdžio laikomi rizikingesniais (rizikingesni pinigų srautai diskontuojami didesniu koeficientu, kad būtų proporcingai įvertinti rizikos veiksniai).

Socialinė – ekonominė nauda ir žala (angl. *economic benefits and costs*) – tai visos ekonomikos patiriamos alternatyviosios sąnaudos arba gaunama nauda. Ši nauda ir žala gali skirtis nuo privačių sąnaudų ir naudos, o šis skirtumas priklauso nuo to, kiek rinkoje stebimos kainos skiriasi nuo buhalterinių kainų.

Teisėkūros iniciatyva, TI – pasiūlymas nustatyti naują ar keisti esamą teisinį reguliavimą nurodant šio teisinio reguliavimo nustatymo ar keitimo tikslus ir pagrindines teisinio reguliavimo nuostatas. TIPV leidžia išanalizuoti galimas problemas sprendimo alternatyvas ir iš jų pasirinkti geriausią. Kaip sinonimas kai kuriais atvejais vartojamas **numatomo teisinio reguliavimo** terminas.

Teisėkūros iniciatyvos poveikio vertinimas, TIPV – procesas, kurio metu naudojantis įvairiais analizės metodais (įskaitant ir SNA), įvertinamos teigiamos ir neigiamos numatomo teisinio reguliavimo pasekmės ir iš kelių galimų problemas sprendimo alternatyvų pasirenkama geriausia. Šis terminas taip pat gali būti vartojamas apibrėžti poveikio vertinimo proceso rezultatą (poveikio vertinimo pažymą).

Veiklos išlaidos (angl. *operating costs*) – išlaidos, kurios yra patiriamos arba planuojamos patirti eksploatuojant sukuriamą turtą ir uždirbant veiklos pajamas.

Veiklos pajamos (angl. *operating revenues*) – lėšų srautas, kuris tiesiogiai gaunamas iš vartotojų už prekes ir paslaugas, teikiamas kaip įgyvendintos TI (sukurtos ar modernizuotos infrastruktūros) pasekmė.

Viešasis administravimas – įstatymais ir kitais teisės aktais reglamentuojama valstybės ir vietos savivaldos institucijų, kitų įstatymais įgaliotų subjektų vykdomoji veikla, skirta įstatymams, kitiems teisės aktams, vietos savivaldos institucijų sprendimams įgyvendinti, numatytoms viešosioms paslaugoms administruoti.

Viešoji paslauga (angl. *public service*) – valstybės ar savivaldybių kontroliuojamų juridinių asmenų veikla, teikiant asmenims socialines, švietimo, mokslo, kultūros, sporto ir kitas įstatymų numatytas paslaugas.

Viešosios gėrybės (angl. *public goods*) – tai visuomenės gerovei svarbios gėrybės, kuriomis nemokamai gali naudotis itin daug vartotojų, nesunaudojančių jų teikiamos naudos ir nesumažinančių šių gėrybių kiekio, pvz., miestų gatvės, šaligatviai, aikštės, tiltai, krašto apsauga, pėsčiųjų takai, švyturiai, gatvių apšvietimas, apžvalgos bokštai, parkai ir t. t.

Reikalavimai
duomenims ir
šaltiniams

Pradedant naudoti SNAx skaičiuokle ir siekiant užtikrinti patikimus SNA rezultatus, rekomenduojama vadovautis žemiau išdėstytais bendraisiais reikalavimais analizėje naudojamai informacijai, duomenims, ir jų šaltiniams.

Prielaidų pagrįstumas. SNAx skaičiuoklėje naudojamos prielaidos turėtų būti pagrįstos analizės ir tyrimų rezultatais, turėtų būti pateiktos nuorodos, kurios leistų pagrįsti pateikiamą informaciją. Jeigu prielaidoms pagrįsti naudojami skaičiavimai, jie pateikiami SNAx skaičiuoklės papildomuose prielaidų darbalapiuose kartu nurodant skaičiavimams naudotas formules.

Šaltinių patikimumas. SNAx skaičiuoklėje naudojamų duomenų ir informacijos šaltiniai turėtų būti patikimi ir, pageidautina, viešai prieinami. Rekomenduojama naudoti valstybės institucijų strateginiais planais, informacinėse sistemose ir duomenų bazėse kaupiamais statistiniais ir administraciniais duomenimis, galimybių studijomis, sektorių apžvalgomis, teritorijų planavimo dokumentais (bendrųjų planų koncepcijomis, sprendiniais ir pan.), Lietuvos ūkio raidos prognozėmis ir apžvalgomis, visuotinių gyventojų surašymų duomenimis ir pan.

Duomenų aktualumas. Turėtų būti naudojamos naujausios prieinamos duomenimis ir informacija. Tendencijoms atskleisti reiktų naudoti ne trumpesnio kaip penkerių metų laikotarpio duomenis, o paklausos prognozės turėtų būti grindžiamos socialinėmis – ekonominėmis tendencijomis.

SNAX funkciniai bruožai

Pagrindiniai SNAX funkciniai bruožai

- SNAX skaičiuoklė – tai ateities sąnaudų ir naudos pinigų srautų dabartine verte skaičiuotuvas;
- SNAX skaičiuoklėje pildomi tik mėlsva arba gelsva spalva nuspalvinti duomenų laukeliai;
- Suvedus sąnaudų ir naudos duomenis, skaičiuoklė pateikia dabartines sąnaudų ir naudos pinigų srautų vertes, leidžiančias įvertinti tikėtinas TI pasekmes;
- Pinigų srautai diskontuojami kasmet, metų pabaigoje; pirmųjų (nulinių) analizės metų duomenys nėra diskontuojami;
- Teisinio reguliavimo projektams rekomenduojamas 25 metų trukmės analizės laikotarpis;
- Ilgalaikių skaičiavimų (prognozių) naudos ir išlaidų duomenys turi būti įvedami įskaičiuojant infliaciją (nominalūs duomenys); jeigu ateities periodų infliacijos prognozė prilyginama 0%, tuomet nominalūs srautai prilyginami realiems srautams;
- Dalis finansinių pajamų ir išlaidų rūšių yra su įskaičiuotu PVM mokesčiu, dalis – be šio mokesčio (pajamų ir išlaidų rūšys su įskaičiuotu PVM mokesčiu 'A.1-A.4' darbalapiuose yra pažymėtos žvaigždutės (*) ženklų);
- Skaičiuoklė gali palyginti ne daugiau kaip 4 problemos sprendimo alternatyvų duomenis.

A.
A.1.
A.2.
A.3.
A.4.
A.5.
A.6.
A.7.
A.8.
B.
C.
C.1.
C.2.
C.3.
D.
D.1.
D.1.1.
D.1.2.
D.1.3.
D.1.4.
D.1.5.
D.1.6.
D.2.
G.
G.1.
G.1.1.
G.1.2.
G.2.
G.2.1.
G.3.
G.3.1.
G.3.2.
H.
H.1.
H.1.1.
H.1.2.
H.1.3.
H.1.4.
H.1.5.
H.1.6.
H.1.7.
H.2.
H.2.1.
H.2.2.

Finansinių rodiklių apskaičiavimas darbalapiuose 'A.1-A.4'

Finansinėje analizėje naudojamos pajamų ir išlaidų kategorijos darbalapiuose 'A.1-A.4' pažymėtos simboliais A, B, C, D, G. Detaliau atskiros pajamų ir išlaidų kategorijos aptariamose šio naudotojo vadovo skyrelyje „Finansiniai srautai“. Šių kategorijų pinigų srautai diskontuojami naudojant FDN. Pagrindiniai rodikliai, naudojami atliekant finansinę analizę:

FGDV – finansinė grynoji dabartinė vertė

FNIS – finansinės naudos ir išlaidų santykis

FDN – finansinė diskonto norma (kasmetinis pinigų nuvertėjimo koeficientas)

FVGN – finansinė vidinė grąžos norma

Ekonominių rodiklių apskaičiavimas darbalapiuose 'A.1-A.4'

Socialinėje – ekonominėje analizėje naudojamos pajamų ir išlaidų kategorijos darbalapiuose 'A.1-A.4' pažymėtos simboliais A, B, D, G, H. Šių kategorijų pinigų srautai diskontuojami naudojant SDN. Šių kategorijų duomenims papildomai taikomi konversijos koeficientai (KK) ir PVM daliklis. Pagrindiniai rodikliai, naudojami atliekant ekonominę analizę:

EGDV - ekonominė grynoji dabartinė vertė
ENIS - ekonominės naudos ir išlaidų santykis
SDN – socialinė diskonto norma (kasmetinis pinigų nuvertėjimo koeficientas)
EVGN - ekonominė vidinė gražos norma

Bendroji informacija

Valstybės veiklos sritis

Inicijuojanti įstaiga

Teisės akto rūšis

Įveskite numatomos įgyvendinti teisėkūros iniciatyvos pavadinimą

Duomenys į SNAx skaičiuoklę suvedami pradedant nuo pirmojo darbalapio ('1'), kuriame pateikiama bendroji informacija. Duomenų įvedimas į laukelį, kaip įprasta Excel programoje, kiekvieną kartą patvirtinamas mygtuku „Enter“.

Nuosekliai užpildomas kiekvienas duomenų laukelis:

- pasirenkama viena iš 16 valstybės veiklos sričių, kurioje planuojama TI;
- pasirenkamas teisinio reguliavimo pokyčius inicijuojančios valstybės institucijos pavadinimas; jeigu institucijos pavadinimo nėra pateiktame sąraše, jis įrašomas į laukelį;
- nurodoma teisės akto, kurio projektą planuojama rengti, rūšis;
- įvedamas planuojamo rengti teisės akto pavadinimas.

Analizės metodai

Užpildžius pirmus keturis duomenų įvedimo laukus, reiktų pasirinkti **analizės metodą**. Paprastai TI alternatyvų vertinimas ir palyginimas atliekamas naudojantis SNA metodu, kuris, pirmą kartą naudojant skaičiuoklę, pateikiamas kaip numatytasis pasirinkimas:

Ivyvos pavadinimą

PRO A

Sąnaudų naudos analizė

A.1

A.2

Be SNA metodo, galima rinktis SVA metodą, kuris plačiau aprašomas šio naudotojo vadovo šio naudotojo vadovo skyrelyje „SVA metodas“.

Alternatyvų pavadinimai

Sąnaudų naudos analizė

A.1	AA
A.2	BB
A.3	
A.4	

2020-01-31

Pasirinkus analizės metodą, laukeliuose A.1, A.2, A.3 ir A.4 nurodomi analizuojamų alternatyvų pavadinimai. Didžiausias galimas alternatyvų skaičius – keturios. Jeigu lyginamos mažiau negu keturios alternatyvos, tai pildomi ne visi laukeliai (pateiktame pavyzdyje įrašytos dvi alternatyvos AA ir BB, todėl užpildyti tik du laukeliai). Norint analizuoti daugiau kaip keturias alternatyvas, papildomai tektų pildyti dar vieną SNAX skaičiuoklę.

Analizės laikotarpis

Nurodykite iniciatyvos įsigaliojimo pradžios datą

2020-01-31

Nurodykite analizės laikotarpio trukmę (metais)

30

Nurodini prad

TI įsigaliojimo pradžios laukelyje reiktų nurodyti planuojamą naujo teisės akto įsigaliojimo datą, kuri bus laikoma analizės laikotarpio pradžia. Ši data negali būti ankstesnė, nei SNAX skaičiuoklės pildymo data.

Analizės (ataskaitinis) laikotarpis turėtų apimti laikotarpį nuo pirmųjų investicijų ar planuojamų pokyčių pradžios iki galutinės analizuojamo poveikio datos. Visos alternatyvos turėtų būti analizuojamos vienodos trukmės laikotarpiu, nurodytu laukelyje. Esant galimybei, siūlytume pasirinkti kuo ilgesnį analizės laikotarpį, kuris leistų tinkamai įvertinti ilgalaikį visų numatomo numatomo teisinio reguliavimo alternatyvų poveikį.

Rekomenduojama analizės laikotarpio trukmė – 25 metai.



Diskonto normos

Diskonto norma naudojama norint nustatyti kiekvienos analizuojamos alternatyvos planuojamo pokyčio pinigines išraiškas dabartinę grynąją vertę. Finansinė analizė atliekama nominaliomis kainomis ir prognozuojami pinigų srautai FDN pagalba koreguojami atsižvelgiant į būsimą infliaciją. Svarbu vienodai indeksuoti



tiek pajamas, tiek ir išlaidas. Jeigu dalis sąnaudų, susijusių su numatomo teisinio reguliavimo pokyčiais jau atliktos, tai tokias sąnaudas reiktų įtraukti į nulinius metus nediskontuojant.

Finansinės diskonto normos (FDN) ir socialinės diskonto normos (SDN) vertes turi teisę nustatyti Finansų ministerija. Tokiu atveju, atliekant finansinę analizę SNA arba SVA metodu, reiktų taikyti Finansų ministerijos patvirtintas vertes. Tačiau, kol tokios vertės nėra nustatytos, finansinėje analizėje rekomenduojama taikyti tam tikras „standartines“ vertes.

Rekomenduojama FDN vertė – 4 %

Rekomenduojama SDN vertė – 5 %

Esant poreikiui, galima naudoti ir kitokias negu rekomenduojama FDN ir SDN vertes, tačiau toks pasirinkimas turėtų būti tinkamai pagrįstas. Ši vertės įvedamos ('1') darbalapyje ir naudojama visų alternatyvų analizei.

Esant poreikiui, patikslinkite taikomą finansinę diskonto normą

4,00%

Esant poreikiui, patikslinkite taikomą socialinę diskonto normą

5,00%

SDN vertė yra didesnė už FDN vertę, nes diskontuojamos socialinio – ekonominio poveikio vertės yra sunkiau prognozuojamos ir rizikingesnės lyginant su analizuojamai finansiniais srautais.

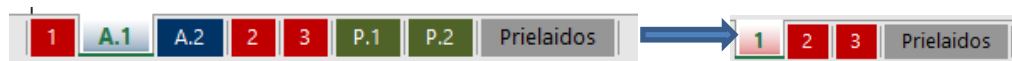
Pilnai užpildžius '1' darbalaukio laukelius, reiktų spausti mygtuką „PILDYTI“. Jeigu nebus įvesti visi būtini duomenys, programa neleis daryti kitų analizės žingsnių. Jeigu viskas užpildyta teisingai, paspaudus mygtuką „Pildyti“, turi atsirasti alternatyvų duomenų suvedimo darbalapių A.1-A.4 formos, skirtos analizuojamų alternatyvų duomenų pildymui. Pažymėtina, kad alternatyvų duomenų pildymo eiliškumas nėra svarbus.

PILDYTI



Jeigu analizuojamos 2 alternatyvos „AA“ ir „BB“, tai paspaudus mygtuką „PILDYTI“, atsiranda 4 papildomi darbalapiai: A.1, A.2 ir P.1, P.2.

A.1, A.2 darbalapiuose suvedami nagrinėjamų alternatyvų finansiniai sąnaudų ir naudos duomenys. Priklausomai nuo analizuojamų alternatyvų skaičiaus atsiradys skirtingas skaičius duomenų pildymui skirtų darbalapių.



Baigiamasis etapas

SVA metodas

P.1 ir P.2 darbalapiai – tai pagalbiniai priedai, kurie naudojami skaičiuojant socialinio – ekonominio poveikio naudą. P.1-P.4 darbalapiai kol kas nėra parengti naudojimui ir jų pildyti nereikia, platesnė informacija apie šių darbalapių pildymą bus pateikta atnaujintoje SNAX skaičiuoklės versijoje.

Atlikus bet kokį pakeitimą '1'-me lape, nesvarbu, ar tai būtų analizės laikotarpio ar alternatyvos pavadinimo pakeitimas, A.1-A.4 ir P.1-P.4 darbalapiai „paslepiami“, tačiau juose esantys duomenys yra išsaugomi. „Paslepiant“ darbalapius, siekiama gauti SNAX skaičiuoklės naudotojo patvirtinimą, kad padaryti pakeitimai nėra atsitiktiniai ir turi būti išsaugoti. Darbalapiai vėl atsiranda, pakartotinai paspaudus mygtuką „PILDYTI“.

Kaip jau minėta anksčiau, TI poveikio analizei ir optimalios alternatyvos išrinkimui rekomenduojama naudoti SNA metodą, tačiau gali būti taikomas ir sąnaudų veiksmingumo analizės (SVA) metodas. Pasirinkus naudoti SNA metodą, galima praleisti šio naudotojo vadovo skyrelį „SVA metodas“, kuriame trumpai aprašomas SVA metodas ir toliau tęsti skaitymą nuo 16 pusl.

SVA metodas, kuris dar skirstomas į sąnaudų efektyvumo ir sąnaudų veiksmingumo analizę, yra naudojamas žemiau išvardintais atvejais :

- planuojama įgyvendinti TI turi **aiškų, kiekybiškai išreikštą tikslą** (t.y. kai siekiama tam tikro iš anksto nustatyto kiekybinio rodiklio, pvz., sukurti tam tikrą kiekį darbo vietų, tam tikra dalimi sumažinti buitinių atliekų apimtį ir pan.);
- **sudėtinga** TI naudą įvertinti **pinigine verte**;
- vertinamos ir lyginamos tik analizuojamų alternatyvų **sąnaudos** (bet ne nauda), darant prielaidą, kad visos alternatyvos leis pasiekti tą patį tikslą;
- ieškoma būdo, leidžiančio pasiekti **tą patį rezultatą mažiausiomis sąnaudomis**;
- norima išsiaiškinti, kuri alternatyva leis pasiekti **geresnių rezultatų tokomis pat sąnaudomis** (pvz., sumažinti žuvusiųjų keliuose skaičių).

SVA metodas, kaip ir SNA, suteikia galimybę apskaičiuoti ir pasirinkti geriausią problemos sprendimo būdą. Taikant šį metodą, SNAX skaičiuoklėje reiktų pasirinkti vieną iš dviejų galimų skaičiavimo principų – efektyvumo arba veiksmingumo.

Taikant **efektyvumo principą**, vienos alternatyvos bendras siektinas PPR realiaja verte negali daugiau kaip 3 proc. skirtis nuo kitose alternatyvose numatyto didžiausio siektino PPR realiaja verte.

Taikant **veiksmingumo principą**, vienos alternatyvos įgyvendinimui skirtų lėšų suma realiaja verte (iš visų finansavimo šaltinių) negali skirtis daugiau kaip 3 proc. nuo kitose alternatyvose apskaičiuotos didžiausios lėšų sumos realiaja verte (iš visų finansavimo šaltinių).



Efektyvumo principas – visoms analizuojamoms alternatyvoms nustatomas vienodas siektinas PPR, apskaičiuojama reikalinga finansavimo lėšų suma ir SEVR rodiklis.

Veiksmingumo principas – visoms analizuojamoms alternatyvoms nustatoma vienoda finansavimo lėšų suma ir kiekvienai alternatyvai apskaičiuojamas SEVR rodiklis, kuris leidžia nustatyti alternatyvą, pasižyminčią didžiausiu PPR.

Įvardinimą

Sąnaudų veiksmingumo analizė

PASIRINKITE Efektyvumas / Veiksmingumas

A.1

A.2

A.3

Pasirinkus skaičiavimo principą (efektyvumą arba veiksmingumą), atsiranda laukelis, į kurį reikia atitinkamai įvesti siekiamo tikslo (rezultato) pokyčio dydį arba planuojamą finansavimo lėšų sumą. Pvz., jeigu norima pastatyti 100 naujų mokyklų, reikia įrašyti 100.

Sąnaudų veiksmingumo analizė

Efektyvumas

Įvardinkite siekiamą tikslą:

A.1

Nurodykite siekiamą rezultatą



Alternatyvų darbalapiai sukuriami ir paruošiami pildymui alternatyvos darbalaukio pasirinkimo formoje paspaudus mygtuką „PILDYTI“.

Įvedus siekiamo tikslo dydį, įrašomi analizei pasirinktų alternatyvų pavadinimai. Pažymėtina, kad alternatyvų pildymo eiliškumas nėra svarbus.

Finansinė analizė

Skaičiuoklė SNAX pritaikyta palyginti skirtingas alternatyvas, kurių pavadinimai nurodyti bendrajame prielaidų darbalapyje ('1'). Nurodžius dviejų alternatyvų pavadinimus „AA“ ir „BB“, atsidarys A.1 ir A.2 duomenų įvedimo ir analizės darbalaukiai, skirti suvesti finansinius ir ekonominius alternatyvų duomenis (investicijos, investicijų likutinė vertė, veiklos pajamos, veiklos išlaidos, mokesčiai, finansavimas ir socialinė - ekonominė nauda bei žala).



Papildomi darbalapiai P.1-P.4 dar nėra parengti naudojimui, todėl jų pildyti nereikia.

Atliekant finansinę analizę, reiktų nagrinėti finansinius alternatyvų pinigų srautus. Tam naudojamas **pinigų srautų metodas**: apskaičiuojant finansinius rodiklius, TI išlaidos (investicijos, veiklos išlaidos, administracinės išlaidos, mokesčiai ir pan.) laikomos neigiamais pinigų srautais, o projekto įplaukos (veiklos pajamos, finansavimas ir pan.) – teigiamais pinigų srautais.



SNAX skaičiuoklėje pinigų srautai laikomi TI įgyvendinimo sąlygoto „pokyčio“ pinigų srautais.

Visus papildomus skaičiavimus, taip pat prielaidas, kurios nėra apibrėžtos bendrųjų prielaidų darbalapyje (1 darbalapis), reiktų nurodyti tam specialiai skirtame darbalapyje, pavadintame „Prielaidos“. Alternatyvų darbalapiuose duomenys turėtų būti pateikti kaip nuorodos į „Prielaidų“ darbalapį. Esant poreikiui, galima susikurti daugiau papildomų darbalapių, jų skaičius nėra ribojamas.

Finansiniai srautai

Atliekant finansinę analizę, nurodomi tokie su TI susiję duomenys apie lėšų srautus (jie pateikiami A, B, C, D, G eilutėse):

1. viešosios ilgalaikės investicijos,
2. investicijų likutinė vertė,
3. mokestinės ir nemokestinės pajamos,
4. administracinės ir veiklos išlaidos,
5. finansavimo šaltiniai.



SNAX skaičiuoklėje TI investicijos nurodomos kiekvienos alternatyvos A kategorijos eilutėse. Visos investicijos nurodomos teigiamu, o investicijų sumažėjimas – neigiamu skaičiumi.

1. Viešosios ilgalaikės investicijos – tai visiems veiksams, kurie reikalingi siekiant įgyvendinti numatomą teisinį reguliavimą ir pasiekti užsibrėžtų rezultatų,

įgyvendinti reikalingos išlaidos. Šių išlaidų nereikia skirstyti pagal finansavimo šaltinius (tą reikės padaryti vėlesniame etape). Šioje analizės dalyje reiktų įvertinti investicijų poreikį, suplanuoti investicijų procesą, jų paskirstymą ir panaudojimą.

Toliau turėtų būti detalios aprašomos investicijų vertės nustatymo prielaidos (viena iš jų – investavimo proceso trukmė) ir nurodoma galutinė investicijų vertė. Atsižvelgiant į investavimo proceso trukmę ir nustatytą investicijų vertę, priklausomai nuo veiklų įgyvendinimo plano, investicijų vertė paskirstoma dalimis per visą ataskaitinį laikotarpį.

A.	Viešosios ilgalaikės investicijos (turtas)	0
A.1.	Žemė*	0
A.2.	Nekilnojamo turto įsigijimas*	0
A.3.	Statyba, rekonstravimas, kapitalinis remontas ir kiti darbai*	0
A.4.	Įranga, įrenginiai ir kitas ilgalaikis turtas*	0
A.5.	Projektavimo, techninės priežiūros ir kitos su investicijomis į ilgalaikį turtą (A.1.-A.4.) susijusios paslaugos*	0
A.6.	Projekto administravimas ir vykdymas	0
A.7.	Kitos paslaugos ir išlaidos*	0
A.8.	Reinvesticijos *	0
B.	Investicijų likutinė vertė	0

Paprastai **investicijas ir kitus pinigų srautus** reiktų nurodyti **su PVM**, nes valstybės institucijos nėra PVM mokėtojos ir jos neturi galimybės įtraukti PVM mokesčių į atskaitą ir jį susigrąžinti.



Pinigų srautai, kuriems yra taikomas PVM, A.1.-A.4. alternatyvų duomenų darbalapiuose pažymėti žvaigždute (*).



Skaičiuoklėje visuomet reiktų nurodyti investicijų savikainą ir kitus veiklos išlaidų bei pajamų finansinius srautus su PVM mokesčiu, jeigu jis yra taikomas.

2. Investicijų likutinė vertė – tai ilgalaikio turto vertė, pasibaigus analizės laikotarpiui. Likutinė vertė apskaičiuojama tik tam turtui, kuriam įsigyti ar sukurti numatytos TI įgyvendinimui reikalingos investicijos. Likutinė vertė skaičiuojama tik tuomet, kai turto naudingo tarnavimo laikotarpis yra ilgesnis už analizės laikotarpį. Nepriklausomai nuo to, koks likutinės vertės metodas yra taikomas, visais atvejais skaičiuojant investicijų likutinę vertę, turi būti įvertinamos ir **reinvesticijos**.

3. Viešojo sektoriaus mokestinės ir nemokestinės pajamos. Šios rūšies pajamos yra suvedamos į C kategorijos duomenų laukelius:

C.	Planuojamos piniginės pajamos, iš viso
C.1.	Rinkliavos*
C.2.	Mokestinės (pvz. akcizo tarifo pokyčio) pajamos
C.3.	Nemokestinės ir kitos pajamos

C kategorijos pajamos naudojamos tik finansinės analizės rodiklių skaičiavimuose.

4. Administracinės ir veiklos išlaidos nurodomos kiekvienos alternatyvos D kategorijos eilutėse. Visos projekto veiklos išlaidos nurodomos teigiamu skaičiumi, veiklos išlaidų sutaupymas (sumažėjimas) nurodomas neigiamu skaičiumi.

D.	Piniginės sąnaudos, iš viso (D.1.+D.2.)	0
D.1.	Administracinės ir veiklos organizavimo sąnaudos	0
D.1.1.	Administracinė našta valstybės įstaigoms	0
D.1.2.	Administracinė našta ūkio subjektams (administravimo išlaidos)	0
D.1.3.	Veiklos vykdymo ir priežiūros išlaidos	0
D.1.4.	Administracinė našta piliečiams	0
D.1.5.	Veiklos organizavimo išlaidos*	0
D.1.6.	Kitos su reguliavimo pokyčiais susijusios išlaidos	0
D.2.	Gautų paskolų (G.3.1.) palūkanos	0

Detalūs planuojamų išlaidų skaičiavimai kiekvienai alternatyvai pateikiami papildomuose SNAX skaičiuoklės darbalapiuose. Svarbu įvertinti, ar išlaidos skaičiuojamos su PVM, ar be PVM (pvz., išlaidos, susiję su darbiniais santykiais), ir jas įrašyti į tinkamą eilutę (išlaidos su PVM mokesčiu pažymėtos žvaigždutės (*) simboliu).



Veiklos išlaidų sumažėjimas (sutaupymas) nurodomas su minuso ženklu, tokiu būdu padidinant grynąsias pajamas.

Finansavimo šaltiniai

G.	Finansavimas, iš viso (G.1.+G.2.+G.3.)	
G.1.	Prašomas finansavimas	
G.1.1.	ES struktūrinės paramos lėšos	
G.1.2.	LR bendrojo finansavimo lėšos	
G.2.	Nuosavos lėšos	
G.2.1.	Viešosios lėšos (valstybės, savivaldybės biudžetai, kiti viešųjų lėšų šaltiniai)	
G.3.	Paskolos	
G.3.1.	Paskolos	
G.3.2.	Paskolų grąžinimai (išskyrus palūkanas)	

5. Finansavimo šaltiniai. Verta pastebėti, kad duomenis apie finansavimo šaltinius nebūtina įrašyti į G darbalapį, nes SNAX skaičiuoklė ir be šių duomenų suskaičiuos rodiklius, kuriais remiantis galės būti pasirinkta geriausia alternatyva.



SNAX skaičiuoklėje finansavimo šaltiniai nurodomi kiekvienos alternatyvos G kategorijos eilutėse. Bendrą finansavimo apimtį reiktų nurodyti teigiamu skaičiumi, o finansavimo sumažėjimą – neigiamu skaičiumi.

Finansinės
analizės rodikliai

Finansinės analizės rodiklius SNAx skaičiuoklė automatiškai suskaičiuoja suvedus visus duomenis. Rodikliai yra pateikti A.1-A.4 darbalapių apačioje, iš karto po H duomenų laukelių kategorijos:

Finansinės analizės (FA) rodiklių apskaičiavimas	
<i>FA rodiklių investicijoms lėšų srautas (nominalia išraiška)</i>	
<i>Suminis finansinio gyvybingumo lėšų srautas (nominalia išraiška)</i>	
<i>FA rodiklių kapitalui lėšų srautas (nominalia išraiška)</i>	
<i>Finansinė grynoji dabartinė vertė investicijoms - FGDV(I)</i>	177 546
<i>Finansinė vidinė grąžos norma investicijoms - FVGN(I)</i>	11,56%
<i>Finansinė modifikuota vidinė grąžos norma investicijoms - FMVGN(I)</i>	4,57%
<i>Finansinis naudos ir išlaidų santykis - FNIS</i>	1,15
<i>Finansinis gyvybingumas (nominalia išraiška)</i>	Ne
<i>Finansinė grynoji dabartinė vertė kapitalui - FGDV(K)</i>	1 387 546
<i>Finansinė vidinė grąžos norma kapitalui - FVGN(K)</i>	Nėra reikšmės
<i>Finansinė modifikuota vidinė grąžos norma kapitalui - FMVGN(K)</i>	Nėra reikšmės

Socialinės-
ekonominės
analizės specifika

Finansinė analizė yra atliekama iš valstybės (viešojo sektoriaus) perspektyvos. Finansinės analizės rodiklių skaičiavimai neapima socialinės – ekonominės naudos (žalos), kuri tenka atskiroms visuomenės grupėms (tikslinėms grupėms). SNAX skaičiuoklėje finansinės analizės rodiklių skaičiavimai atliekami A.1-A.4 darbalapiuose su pajamų ir išlaidų kategorijomis A, B, C, D, G.

Socialinė – ekonominė analizė, skirtingai nuo finansinės analizės, atliekama iš tikslinių grupių perspektyvos. Tokios analizės rodiklių skaičiavimui naudojama dauguma finansinėje analizėje naudojamų išlaidų kategorijų, tačiau papildomai pridedama socialinė – ekonominė nauda. SNAX skaičiuoklėje finansinės analizės rodiklių skaičiavimai atliekami A.1-A.4 darbalapiuose su pajamų ir išlaidų kategorijomis A, B, D, G, H.

Atliekant socialinę – ekonominę analizę, įvertinamas poveikis atskiroms visuomenės grupėms (tikslinėms grupėms). Poveikio vertinimo apimtis ir pobūdis priklauso nuo konkretaus TI specifikos: jeigu, pavyzdžiui, siekiama išspręsti regionines problemas ir pagerinti su regionais susijusių visuomenės grupių situaciją, tai atliekant socialinę – ekonominę analizę, pirmiausia turėtų būti vertinamas regioninis poveikis.

Kai kuriais atvejais socialinės-ekonominės analizės pagalba gali būti vertinamas TI poveikis visai visuomenei, tačiau paprastai apsiribojama kokia nors specifine visuomenės grupe ar grupėmis, kurios, tikėtina, gali patirti didžiausią poveikį. Tokios visuomenės grupės identifikuojamos pagal pasirinktus požymius (pvz., amžius, išsilavinimas, gyvenamoji vietovė, specifiniai poreikiai ir pan.). Kitaip sakant, poveikis visuomenei dažniausiai sutapatinamas su poveikiu konkrečioms **visuomenės grupėms** (tikslinėms grupėms) ar vienai iš jų.

Šiuo požiūriu, matomas aiškus skirtumas tarp finansinės analizės ir socialinės-ekonominės analizės: pirmuoju atveju vertinamas poveikis valstybės pinigų srautų pasikeitimui (poveikis valstybės biudžetui ir pan.), o antruoju atveju vertinami TI įgyvendinimo sąlygoti pokyčiai visuomenėje.

Pagrindinis socialinės – ekonominės analizės rezultatas – tai kiekvienos alternatyvos **EGDV, EVGN ir ENIS** rodiklių suskaičiavimas. Šie ekonominiai rodikliai apskaičiuojami, ekonominius pinigų srautus diskontuojant socialine diskonto norma (SDN).

TI socialinei – ekonominei analizei atlikti naudojami tie patys pinigų srautai, kaip ir finansinėje analizėje. Svarbiausi socialinės – ekonominės analizės žingsniai:

1. rinkos kainos perskaičiuojamos į ekonomines;
2. parenkama socialinė diskonto norma;
3. įvertinamas socialinis-ekonominis poveikis;
4. apskaičiuojami ekonominiai rodikliai;
5. nurodomos scenarijų prielaidos
6. parenkama geriausia alternatyva.

Rinkos kainos

Pinigų srautai, apskaičiuoti atliekant finansinę analizę, paprastai neatspindi tikrosios pinigų vertės. Todėl socialinėje – ekonominėje analizėje naudojami ne finansiniai, o ekonominiai pinigų srautai, kurie apskaičiuojami finansinės analizės pinigų srautams pritaikius atitinkamus konversijos koeficientus (KK).



Skaičiuoklė automatiškai konvertuoja rinkos kainas į ekonomines kainas!

Socialinė diskonto norma

Rekomenduojama **socialinė diskonto norma (SDN)** šiuo metu yra **5 %**. Turint svarių argumentų, galima taikyti kitokią SDN.

Socialinis - ekonominis poveikis

Vertinant **socialinį - ekonominį poveikį**, reiktų analizuoti TI sukuriamą socialinę – ekonominę naudą (žalą) ir visas aplinkybes, kurios daro tiesioginį poveikį konkrečioms visuomenės grupėms. Socialinė - ekonominė nauda (žala) įvertinama pinigine verte šiuo eiliškumu: pirmiausia, pasirenkami vertintini poveikio naudos ir žalos komponentai, o po to nustatomas sukuriamos naudos ir žalos poveikio mastas tam tikrai visuomenės grupei.

H.	Socialinio ekonominio (SE) poveikio finansinė išraiška	0
H.1.	SE nauda (pasirinkite SE naudos komponentą)	0
H.1.1.	<i>Socio - ekonominis poveikis iš P.1 darbalaukio</i>	0
H.1.2.		0
H.1.3.		0
H.1.4.		0
H.1.5.		0
H.1.6.		0
H.1.7.		0
H.2.	SE žala (pasirinkite SE žalos komponentą)	0
H.2.1.		0
H.2.2.		0
H.2.3.		0

Siekiant išvengti naudos pervertinimo, socialinėje – ekonominėje analizėje finansinės pajamos (SNAX skaičiuoklėje – C kategorijos pajamos) pakeičiamos socialinio – ekonominio poveikio nauda (H kategorija), kaip geriau atspindinčia TI naudą visuomenei.

Vertintini socialinio – ekonominio poveikio naudos ir žalos komponentai nustatomi atsižvelgus į ekonominės veiklos sektorių, numatomo teisinio reguliavimo pobūdį ir specifiką. CPVA pateikiamoje Konversijos koeficientų, socialinės – ekonominės naudos (žalos) įverčių apskaičiavimo metodikoje (<https://pplietuva.lt/lt/viesuju-investiciju-projektu-rengimas/rengimas-ir-vertinimas-1>) detaliai paaiškinama, kaip kiekviename sektoriuje buvo nustatyti ekonominės-socialinės naudos (žalos) komponentai, apskaičiuoti jų įverčiai ir paaiškinama, kurie komponentai kuriais atvejais naudotini.

CPVA internetinėje svetainėje 6 priede (<https://pplietuva.lt/lt/viesuju-investiciju-projektu-rengimas/rengimas-ir-vertinimas-1>) pateikiami kiekvieno sektoriaus naudos (žalos) komponentų įverčiai. Įverčių reikšmės taip pat jas galima rasti ir patogesnėje naudoti MS Excel programos byloje, kuri prieinama adresu www.pplietuva.lt.

Pasirinkus naudos ir žalos komponentus, vertinamas kiekvienų metų socialinis – ekonominis poveikis, kuris apskaičiuojamas vadovaujantis [Konversijos koeficientų, socialinės-ekonominės naudos \(žalos\) įverčių apskaičiavimo metodikoje](#) pateiktomis nuostatomis. Komponentų, kurių įverčius reikia apskaičiuoti individualiai, įverčių apskaičiavimo instrukcijos, o taip pat ir komponentų, kurių įverčiai jau apskaičiuoti, reikšmės pateiktos pastarosios metodikos kiekvieną komponentą aprašančiose dalyse „Skaičiavimo metodika ir apskaičiuota įverčio reikšmė“.



SNAX skaičiuoklės alternatyvų analizės lapų H.1.1.–H.1.7. ir H.2.1.–H.2.3. eilutėse pasirenkami TI poveikį geriausiai atspindintys socialinio – ekonominio poveikio vertinimo komponentai.

Nustačius naudos ir žalos komponentus, geriausiai atspindinčius numatomo teisinio reguliavimo socialinį – ekonominį poveikį, apskaičiuojamas poveikio mastas atskiroms visuomenės grupėms (tikslinėms grupėms) ir suvedamas į H kategorijos duomenų įvedimo eilutes. Socialinė – ekonominė nauda (žala) apskaičiuojama socialinio – ekonominio poveikio komponento įverčio reikšmę padauginus iš tikslinės grupės dydžio (poveikio apimtys).



SNAX skaičiuoklėje socialinė – ekonominė nauda (žala) nurodoma kiekvienos alternatyvos H.1. ir H.2. eilutėse.

Detaliūs socialinės – ekonominės naudos (žalos) skaičiavimai pateikiami SNAX skaičiuoklės papildomuose prielaidų darbalapiuose.

		Projekto ataskaitinis laikotarpis				
		0	1	2	...	N
H.1.	Socialinė ekonominė (SE) nauda (finansinė išraiška)					
H.1.1.	<i>Pvz. Statistinė gyvenimo metų vertė</i>					
H.1.2.	<i>Pvz. Dėl ligos prarastos darbo dienos vertė</i>					
H.2.	Socialinė ekonominė (SE) žala (finansinė išraiška)					
H.2.1.	<i>Pvz. Laiko nuostoliai dėl padidėjusių transporto spūsčių</i>					
H.2.2.	<i>Pvz. Oro taršos padidėjimas dėl padidėjusių transporto spūsčių</i>					

Ekonominiai rodikliai

Pagrindinis socialinės–ekonominės analizės rezultatas – apskaičiuoti **ekonominiai rodikliai**, kurie SNAx skaičiuoklėje pateikiami A.1-A.4 darbalapių apačioje, iš karto po H duomenų laukelių kategorijos:

EGDV – Ekonominė grynoji dabartinė vertė,

EVGN – Ekonominė vidinė grąžos norma,

ENIS – Ekonominės naudos ir išlaidų santykis

Ekonominės analizės (EA) rodiklių apskaičiavimas su SDN	
<i>Socialinė - ekonominė (SE) nauda nominalia (realia) išraiška</i>	1 361 624
<i>Išgryninti realūs finansinių išlaidų srautai (po KK ir PVM konversijos)</i>	-1 000 000
<i>Realūs SE žalos lėšų srautai</i>	0
<i>EA rodiklių lėšų srautas (nominalia išraiška)</i>	361 624
<i>Konvertuota SE investicijų (A.) GDV</i>	1 000 000
<i>Konvertuota investicijų likutinės vertės (B.) GDV</i>	0
<i>SE finansinių sąnaudų GDV prieš konversiją (diskontuota su SDN)</i>	0
<i>Konvertuota veiklos finansinių išlaidų (D.1.) GDV</i>	-1 000 000
Ekonominė naudos dabartinė vertė - EDV	1 361 624
Ekonominė grynoji dabartinė vertė - EGDV	361 624
<i>Ekonominė vidinė grąžos norma - EVGN</i>	23,38%
<i>Ekonominės naudos ir išlaidų santykis - ENIS</i>	1,36

EGDV – svarbiausias socialinės – ekonominės analizės rodiklis, kuris parodo, kokia bus sukurta socialinė – ekonominė nauda tikslinėms grupėms per visą analizės laikotarpį, išreiškiant ją dabartine pinigų verte.

Jei $EGDV < 0$, tai sukuriamą diskontuotą nauda nepadengia diskontuotų išlaidų ir tokios alternatyvos įgyvendinimas nėra tikslingas. Jei $EGDV > 0$, tai sukuriamą tam tikrą pridėtinę vertę visuomenei ir kuo šis rodiklis didesnis, tuo sukurta nauda bus didesnė. Vertinant socialiniu – ekonominiu požiūriu, alternatyvos, kurios $EGDV > 0$, įgyvendinimas yra pagrįstas.

SNAx skaičiuoklė, palygindama skirtingų alternatyvų EGDV rodiklius, leidžia pasirinkti geriausią iš analizuotų alternatyvų.

EVGN – tai diskonto norma, kuriai esant EGDV yra lygi nuliui. Kadangi, skaičiuojant ilgalaikį poveikį, EGDV grynųjų pajamų srautai taip pat diskontuojami, apskaičiuotoji EVGN lyginama su SDN, pritaikyta EGDV apskaičiuoti. Žymią socialinę ekonominę naudą duodančio TI EVGN paprastai yra didesnė nei pritaikyta SDN.

ENIS – rodiklis, parodantis kiek kartų TI sukuriamą nauda viršija jam įgyvendinti reikalingas išlaidas. ENIS apskaičiuojamas, padalinant numatomo teisinio reguliavimo kuriamą ekonominę naudą iš ekonominių išlaidų.

Ekonominės išlaidos yra lygios konvertuotų ir diskontuotų investicijų (A.) ir konvertuotų ir diskontuotų veiklos išlaidų (D.1.) sumai, sumažintai konvertuota ir diskontuota investicijų likutine verte (B.)

Scenarijų prielaidos

Prieš pasirenkant optimalią alternatyvą, turėtų būti apibrėžti optimistiškas ir pesimistiškas scenarijai. Šiame žingsnyje naudojama '2' darbalapiu. Suvedus visus duomenis į A.1-A.4 darbalapius ir suskaičiavus kiekvienos alternatyvos socialinius – ekonominius rodiklius, rezultatai pateikiami bendroje lentelėje.

	Vertinamos alternatyvos / Vertinami rodikliai	Ekonominė grynoji dabartinė vertė (EGDV)	Ekonominė vidinės grąžos norma (EVGN,IRR)	Ekonominės naudos ir išlaidų santykis (ENIS)	Finansinė grynoji dabartinė vertė investicijoms FGDV(I)
A.1	Alternatyva "A"	0,0	Nėra reikšmės	Nėra reikšmės	0,0
A.2	Alternatyva "B"	0,0	Nėra reikšmės	Nėra reikšmės	0,0
A.3	Alternatyva "C"	0,0	Nėra reikšmės	Nėra reikšmės	0,0
A.4	Alternatyva "D"	0,0	Nėra reikšmės	Nėra reikšmės	0,0

Pirmiausia, '2' darbalapyje nurodomos optimistiško ir pesimistiško scenarijų prielaidos. Šių scenarijų rezultatus SN_{AX} skaičiuoklė pateikia galutinių rezultatų darbalapyje '3'.

Pradiniai šių scenarijų nustatymai skaičiuoklėje yra tokie:

- optimistinio scenarijaus atveju visos pajamos yra padidintos 25 %, o išlaidos sumažintos 25 %;
- pesimistinio scenarijaus atveju yra nustatyta atitinkamai 25 % mažesnės pajamos (nauda) ir 25 % didesnės išlaidos.

Šiuos nustatymus, esant reikalui, galima pakeisti paspaudus nuorodą „2.1 Nurodyti scenarijų prielaidas“, bet rekomenduojama nekeisti nustatytų scenarijų prielaidų.

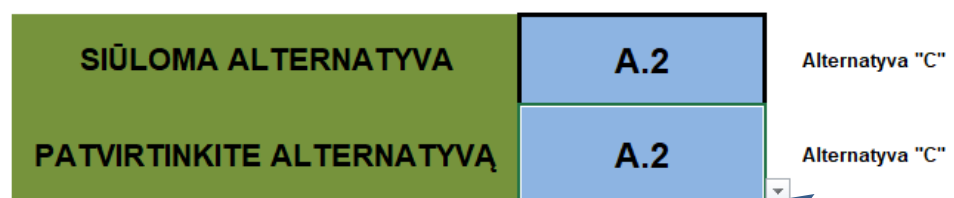
2.1. Nurodyti scenarijų prielaidas



'2' darbalapyje pateikiami visų alternatyvų finansiniai ir ekonominiai rodikliai. Remiantis EGDV rodiklio skaičiavimo rezultatais, SN_{AX} skaičiuoklė pateikia optimalios alternatyvos pasiūlymą. Norint tęsti darbą su SN_{AX}, '2' darbalapyje reikia patvirtinti pasirinktą geriausią alternatyvą.

Optimali alternatyva

OPTIMALIOS ALTERNATYVOS PASIRINKIMAS



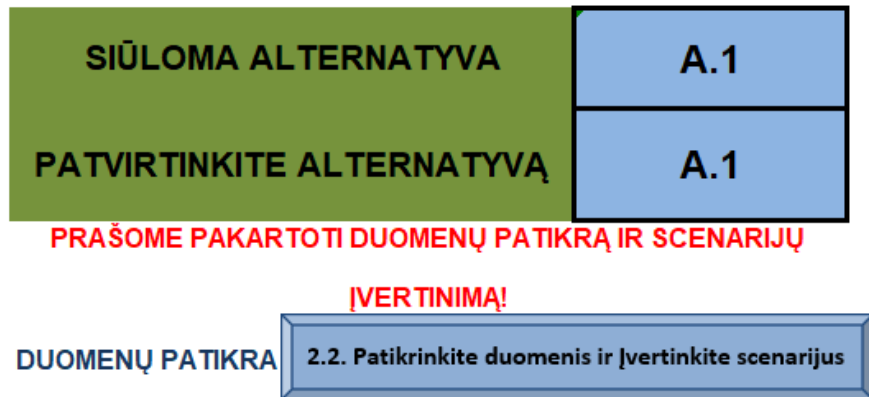
Po to, reiktų patvirtinti SN_{AX} skaičiuoklės siūlomos alternatyvos, kurios pavadinimas atsiranda šalia nuorodos „SIŪLOMA ALTERNATYVA“, pasirinkimą. Aukščiau pateiktame avyzyje tai būtų alternatyva A2. Alternatyvos pasirinkimas

patvirtinamas paspaudus šalia nuorodos „PATVIRTINKITE ALTERNATYVĄ“ esančiame duomenų laukelyje įrašytą alternatyvą. Tuomet galutinių rezultatų darbalapyje '3' bus pateikti pasirinktos alternatyvos analizės rezultatų duomenys.

SNAX skaičiuoklė suteikia galimybę pasirinktą alternatyvą nei tą, kuri buvo pasiūlyta, kaip optimali.

Rekomenduojame patvirtinti SNAX skaičiuoklės pasiūlytą alternatyvą!

Duomenų patikra



Paskutinis veiksmas, kurį reiktų atlikti prieš pereinant į galutinių rezultatų darbalapį '3' – patikrinti suvestus duomenis ir sugeneruoti aukščiau aprašytus optimistinį ir pesimistinį scenarijus. Tai daroma paspaudus nuorodą „2.2 Patikrinkite duomenis ir įvertinkite scenarijus“.

Paspaudus šią nuorodą, turėtų užgesti informacinis užrašas „PRAŠOME PAKARTOTI DUOMENŲ PATIKRĄ IR SCENARIJŲ ĮVERTINIMĄ“. Jeigu atlikus duomenų patikros veiksmą, informacinis pranešimas neužgesta, pakartotinai paspauskite nuorodą „2.2 Patikrinkite duomenis ir įvertinkite scenarijus“. Ši duomenų patikros operacija yra gana sudėtinga ir, lyginant su kitais skaičiavimais, gali užtrukti kiek ilgiau.



Duomenų patikros veiksmo nuorodą „2.2 Patikrinkite duomenis ir įvertinkite scenarijus“ gali tekti paspausti keletą kartų, kol užges informacinis pranešimas „PRAŠOME PAKARTOTI DUOMENŲ PATIKRĄ IR SCENARIJŲ ĮVERTINIMĄ“. Jeigu visi duomenys suvesti teisingai, užtenka vieno paspaudimo.

Tai yra paskutiniai veiksmai, kurie atliekami naudojantis SNAX skaičiuokle. Skaičiavimo rezultatus, kurie pateikiami rezultatų santraukos darbalaukyje '3', galima peržiūrėti arba atsispausdinti.

**Galutiniai
rezultatai**

Sąnaudų naudos analizės rezultatai					
INICIATORIUS:	LR Vyriausybės kanceliarija			ALTERNATYVA:	Alternatyva "A"
				PASIRINKTA ALTERNATYVA:	Alternatyva "A"
VEIKLOS SRITIS:	Valstybės valdymas ir viešasis administravimas	METODAS:		Sąnaudų naudos analizė	
Analizės data	Projekto pradžia	Analizės trukmė metais	Ekonominė grynoji dabartinė vertė (EGDV)		
			Pesimistinis scenarijus	Alternatyvos EGDV	Optimistinis scenarijus
2020-12-10	2021-03-31	25	0 €	0 €	0 €
<i>FINANSINĖ ANALIZĖ</i>					
	Investicinės lėšos	Vidutinės metinės viešosios administracinės sąnaudos	Viešojo sektoriaus bendra finansinė našta		
Dabartinė vertė	0 €	0 €	0 €		
Nominali vertė	0 €	0 €	0 €		